

Аутори су учинили велики напор да изврше валоризацију низа докумената у многобројним архивима. Они су овом задатку приступили критички и научно извршивши детаљну анализу релевантности сваког документа. Највећи број докумената објављених у овој књизи потиче од српске владе и Југословенског одбора, што је и разумљиво, како аутори истичу, јер „Краљевство СХС стварала је и створила буржоазија југословенских земаља коју је у време рата представљала српска влада на Крфу и Југословенски одбор у Лондону, и то како у међусобним договорима и сукобима интереса између сила Антанте и у односима тих сила према југословенским политичким факторима” (Том I, стр. 7).

У збирку су унети и документи о акцијама социјалистичких и омладинских група у иностранству, чији су ставови често били супротни од ставова српске владе и Југословенског одбора. Затим је вредно поменути да су дати документи о немирима у југословенским покрајинама 1918, посебно о зеленом кадру и побунама у аустроугарској војсци. Збирка садржи и више записника са седница народних већа и народних влада које су у појединим југословенским покрајинама формиране крајем октобра и почетком новембра 1918. Аутори истичу да ови записници показују атмосферу у време распада Аустро-Угарске и проблеме које је буржоазија морала да решава, стил њеног рада, менталитет, итд.

Уз збирку докумената аутори су написали и предговор у коме су дали и оцену уједињења 1918 и резултате свог рада. Уједно су оценили и раније збирке докумената о постанку Краљевства СХС 1918. Осим једне пропагандне брошуре на француском језику *De la Serbie à la Yougoslavie* коју је 1919 објавио А. Арнаутовић, досада једина збирка докумената која се непосредно односи на стварање Југословије је Шишићева књига „Документи о постанку Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1914—1919” (Загреб 1920). Аутори истичу да је овој књизи Шишић „дао више манифестационо-политички него научни карактер” (Том I, стр. 6). Шишић је у своју збирку унео сва она документа која показују вољу званичних и незваничних фактора за стварање југословенске државе. Другим речима само оне изјаве које доприносе уједињењу.

Ова књига грађе снабдевена је свом научном апаратуром и у томе је њена велика вредност. Прво, већ у предговору аутори дају исцрпан списак „ужих проблемских целина”, тј. групу докумената која се односи на једно уже, парцијално питање, нпр. одјек говора В. Вилсона, предлог Југословенског одбора да се сазове општенародна скупштина, односи између Југословенског одбора и Италије, добровољачко питање, српска ратна мисија у Америци, Женевска конференција о уједињењу, прводецембарски акт о уједињењу, итд. Таквих ужих проблемских целина има 31. — Друго, на почетку I тома сви документи су штампани хронолошким редом са кратким садржајем. Овом обимном књигом се изванредно лако рукује јер је снабдевена тачним регистром географских имена, стварним регистром и регистром личности.

Мустафа И. м. мовић

Ј. Ф.: Јаковљева, КООПЕРИРОВАННИЕ ПОСТАВКИ В ПРОМИШЛЕННОСТИ СССР, Москва, 1963, с. 160.

У овој књизи се, како то аутор и сам истиче, на основу анализа законодавне и арбитражне праксе разматрају питања која су везана за уговорска у кооперативном снабдевању индустрије СССР. Књига је успела да прикаже улогу и значај кооперативног снабдевања и пошто је писана приступачним стилем корисно ће послужити свима заинтересованим, што је и била намера аутора. Но, књига се ипак задржала углавном на нивоу приказа не:

истичући извесне негативности у конкретној пракси кооперативног снабдевања и лошу страну гломазног, централизованог планирања и руковођења совјетском привредом.

Своју књигу је Ј. Ф. Јаковљева поделила на четири главе кроз које је обухватила и обрадила читав проблем кооперативног снабдевања од појма и улоге кооперације, преко кооперативних веза и начина закључивања уговора па све до одговорности за неиспуњење обавеза из уговора о кооперативном снабдевању.

У самом почетку књиге аутор истиче да је кооперација у међусобној вези са специјализацијом производње, која је једна у форми друштвене поделе рада. С једне стране, специјализација условљава кооперацију а са друге, пак стране кооперација даље развија специјализацију предузећа. Кооперација као тесна производна веза између предузећа, ради производње одређених сложених производа, може се јавити у два вида: 1) као кооперација заснована на испуњењу слободних производних капацитета и 2), као кооперација заснована на специјализацији производње између предузећа, која се услед своје специјализације налазе у производној зависности једно од другог. С обзиром на значај кооперације совјетска држава користи разна (правна и економска) средства за испуњење задатака у области кооперативног снабдевања. Аутор подвлачи да законодавац не одваја посебно правно регулисање кооперативних односа од односа насталих на основу обичног — материјално-техничког снабдевања, јер и кроз једне и кроз друге совјетска држава решава извршење низа задатака: планску расподелу производње, јачање социјалистичких предузећа и повећање њихове рентабилности, испуњење планских задатака итд. Мишљење је аутора да и поред тога што је кооперативно снабдевање само део-варијанта материјално техничког снабдевања ипак између њих постоје и извесне разлике. При кооперативном снабдевању се између предузећа стварају чвршће и свестраније производне везе, неопходне пропорције и везе технолошких процеса и повећање одговорности за неиспуњење уговорних обавеза и др. Многе карактеристике (особености) кооперативног снабдевања нису од стране законодавца још правно регулисане. Аутор у књизи предлаже два начина правног регулисања кооперативног снабдевања. Први би био кроз форму доношења Посебних услова снабдевања појединих области производње (као на пример, машиноградња и сл.), а други у облику доношења, од стране државне арбитраже, Општих услова важећих за све видове кооперативног снабдевања.

Говорећи о структури уговорних веза код кооперативног снабдевања аутор подвлачи да се ове везе формирају само кроз непосредне директне уговоре, који се могу закључити као дугорочни, једногодишњи или краткорочни уговори. Дугорочни и једногодишњи уговори закључују се на основу планских задатака а краткорочни у области кооперације засноване на попуњавању слободних производних капацитета. Начин закључивања уговора о кооперативном снабдевању утврђен је Уредбом о снабдевању производње и Одлуком Министарског савета СССР-а од 30. јуна 1962, којима је предвиђено да се дугорочни и једногодишњи уговори морају закључити у року од 60 дана од доношења државног плана снабдевања народне привреде, а краткорочни у року од 20 дана од момента када је код уговорних страна настала потреба за снабдевањем. Предлог уговора саставља, у два примерка, снабдевач-лиферант и доставља га купцу. Ако купац има приговора на предлог уговора, он га независно од тога мора потписати и направити протокол о неслагању, такође у два примерка, и доставити га лиферанту заједно са уговором. У року од 10 дана од пријема протокола лиферант је дужан да га размотри и унесе у уговор примљене предлоге купца са којима се сагласи а спорна питања да у истом року изнесе на разматрање пред сдговарајућу арбитражу.

У даљем свом излагању аутор подвлачи да је основно правило уговорних односа, да није дозвољено једнострано раскидање као ни измена услова

уговора, осим у случајевима који су предвиђени законом. Један од таквих случајева је потреба за изменама и раскид уговора која је условљена нужношћу уношења исправки у планске задатке, на основу којих су закључени одговарајући уговори. С тим у вези се јавља питање о судбини грађанско-правних односа који су произишли из планских аката, као и који је привредни орган дужан сносити трошкове изазване изменом плана. Аутор указује да посебну тешкоћу у решавању овог питања условљава чињеница да законодавством није решено питање ових трошкова (тзв. трошкови планирања), истичући потребу да законодавац донесе одлуку по којој ће ови трошкови бити пренети на овај привредни орган који их је условио. Измене и раскид уговора о кооперативном снабдевању могу такође настати и на иницијативу главног лиферанта, с обзиром на измене у конструкцији основног производа. Питање накнаде трошкова у овом случају, пракса решава на тај начин што купац, који је отказао уговор, мора накнадити трошкове које је произвођач дотле имао.

При крају књиге аутор детаљно упознаје читаоце са проблемом одговорности за неиспуњење обавеза, посебно истичући значај принципа реалног испуњења обавезе. Неиспуњење обавезе, приликом кооперативног снабдевања, повлачи неиспуњење обавеза осталих коопераната и ствара могућност неизвршења планских задатака. Због тога се спровођење у живот принципа реалног испуњења обавеза врши уз помоћ низа мера а пре свега применом имовинских санкција кроз форму новчаних казни или накнаде штете. Аутор такође истиче да у извесним случајевима одговорност уговорних страна за неиспуњење обавеза може настати и без њихове кривице. Дужник ће одговорати и у случају ако лица, којима закон или сам дужник повере испуњење обавеза свесно или несмотрено изазову или не отклоне околност која испуњење чини немогућим.

Завршавајући своју књигу аутор у закључку се још једном залаже за правно регулисање односа у кооперативном снабдевању.

М. Којић

А. Б. Альтшулер, М. М. Богуславскиј, и др.: ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ВНЕШНЕЈ ТОРГОВЛИ СССР, Изд. Внешторгиздат, Москва, 1961, с. 510.

Ова књига, која је дело више аутора, врло исцрпно обрађује све односе у којима се могу налазити совјетске привредне организације и евентуално совјетски грађани у вршењу спољнотрговинске размене. Осим тога она детаљно упознаје са свим областима спољне трговине и начинима решења одређених послова користећи совјетску и међународну праксу. Кроз читаву књигу као основна нит провлачи се значај државног монопола у спољној трговини.

И поред тога што књига има 26 глава, ипак се по свом значају истичу три комплексна дела у којима се изражава целокупност спољне трговине СССР. Први део обухвата изворе права и опште појмове, спољнотрговинске уговоре и облике спољнотрговинске размене. Спољнотрговински транспорт и осигурање у спољној трговини претстављали би други део, а у трећем делу обухваћени су проблеми колизионих норми и арбитраже.

Код објашњавања организације спољне трговине СССР-а истиче се чињеница да у спољној трговини совјетска држава има монопол који је утврђен Одлуком савета народних комесара од 22. априла 1922. Спољнотрговинске послове могу обављати само за то посебно формиране савезне организације. Ове спољнотрговинске организације се не баве производњом робе